

1392 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 22 augustus 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Tinne Rombouts en Sofie Joosen

over de aanpak van de crisis in de varkenssector

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:

Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;
Leo Pieters, Stefaan Sintobin, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Bart Dochy, Joke Schauvliege;
Emmily Talpe, Bart Van Hulle;
Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;
Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;
Jo Brouns, Tinne Rombouts;
Tom Ongena, Bart Tommelein;
Jeremie Vaneeckhout;
Maxim Veys.

INHOUD

I.	Inleiding door de voorzitter	4
II.	Uiteenzetting	4
1.	Vlaamse varkenshouderij in cijfers	4
2.	Vlaamse varkenshouderij in crisis	5
3.	Actieplan	6
4.	Strategisch plan PORK.be	8
III.	Bespreking	10
1.	Tussenkomen van de leden	10
1.1.	Tinne Rombouts	10
1.2.	Sofie Joosen	11
1.3.	Emmily Talpe	12
1.4.	Chris Steenwegen	13
1.5.	Jo Brouns	14
1.6.	Arnout Coel	15
1.7.	Leo Pieters	15
1.8.	Joke Schauvliege	16
1.9.	Bart Dochy	16
2.	Replieken van de sprekers	17
2.1.	Guy Vandepoel	17
2.2.	Hendrik Vandamme	18
2.3.	Lode Ceysens	19
2.4.	Filip Fontaine	20
2.5.	Afsluitende repliek van de voorzitter	21
	Gebruikte afkortingen	22

Bijlage: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 9 februari 2022 hield de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een gedachtewisseling over de aanpak van de crisis in de varkenssector.

Deze gedachtewisseling vond plaats in aanwezigheid van:

- Filip Fontaine, voorzitter brancheorganisatie PORK.be;
- Hendrik Vandamme, voorzitter Algemeen Boerensyndicaat (ABS);
- Lode Ceyssens, ondervoorzitter Boerenbond;
- Guy Vandepoel, lid hoofdbestuur Boerenbond.

De gemeenschappelijke presentatie van de sprekers is raadpleegbaar op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Deze commissievergadering werd als hybride vergadering georganiseerd.)

I. Inleiding door de voorzitter

Deze gedachtewisseling is ingegeven door de grote betrokkenheid van deze commissie bij de crisis in de varkenssector, licht *Bart Dochy* toe. De voorzitter is tevreden dat de sector vandaag verenigd aanwezig is en een gemeenschappelijk standpunt zal brengen. De commissie dient zijns inziens druk te houden op deze problematiek. Via deze gedachtewisseling blijven de landbouworganisaties ook op de hoogte van de politieke standpunten in dit dossier.

II. Uiteenzetting

1. Vlaamse varkenshouderij in cijfers

Guy Vandepoel dankt de commissie voor de mogelijkheid om een toelichting te geven over de crisis in de varkenssector. De gemeenschappelijke presentatie bestaat uit drie delen: cijfers over de Vlaamse varkenshouderij en de crisis, het gemeenschappelijk actieplan van de Boerenbond en het ABS om de crisis aan te pakken, en het strategisch plan van PORK.be.

De spreker overloopt de voornaamste cijfers.

De voorbije twintig jaar is het aantal varkensbedrijven quasi gehalveerd tot ongeveer 3300 bedrijven. De populatie per bedrijf is ongeveer verdubbeld, tot gemiddeld bijna 1650 varkens per bedrijf.

Er is een gestage daling van de totale Vlaamse varkensstapel, tot 5,7 miljoen varkens in 2021. Ooit waren dat er 6,5 miljoen. Vooral bij de zeugen is er een forse daling, van 550.000 naar 375.000 zeugen.

De in de varkenshouderij gerealiseerde omzet schommelt jaarlijks. In 2021 was er ten opzichte van 2019 een omzetsdaling van twintig procent.

Vlaanderen telde in 2021 5,7 miljoen varkens. Er waren 11,4 miljoen slachtingen. In 2021 evolueerde de zelfvoorzieningsgraad tot 210 procent. In 2020 bedroeg het verbruik 42,6 kilogram varkensvlees per capita.

3,6 miljard euro of 62 procent van de gemiddelde omzet van de landbouwketen (5,7 miljard euro) is afkomstig van de veehouderij. Tussen 2016 en 2020 was de varkenshouderij goed voor jaarlijks gemiddeld 1,5 miljard euro of 25 procent van de totale landbouwmomzet. De toegevoegde waarde van de varkenshouderij bedraagt 330 miljoen euro.

De varkenssector stelt 2785 voltijdsequivalenten tewerk. Per boer of per vte bedraagt de omzet 538.000 euro en de toegevoegde waarde 125.000 euro.

De totale varkenskolom, dus met inbegrip van de toevoer- en afvoerketen, stelt 12.074 arbeidskrachten tewerk, of 4,3 vte per varkensboer. De toegevoegde waarde van de varkenskolom bedraagt een factor zeven ten opzichte van wat op het bedrijf zelf wordt gerealiseerd, met gemiddeld 860.000 euro netto toegevoegde waarde per Vlaamse varkenshouder. Samengevat zorgt de totale varkenskolom voor meer dan 2 miljard euro toegevoegde waarde. Dat is waar het over gaat, en waarvoor een plan moet worden uitgewerkt, stelt de spreker.

2. Vlaamse varkenshouderij in crisis

De huidige crisis in de varkenssector is volgens Guy Vandepoel nooit eerder gezien. Men bevindt zich in een situatie die zo acuut is dat zelfs perfect gezonde bedrijven, die technisch goed draaien, in zware problemen komen omdat de financiële inkomsten niet meer in verhouding staan tot de uitgaven en de kosten.

Er zijn meerdere oorzaken voor deze crisis.

Ten eerste is er de Afrikaanse varkenspest, waar België vooral in 2018 onder te lijden had. Duitsland en Italië, twee belangrijke handelspartners op het vlak van toegevoegde waarde voor de Vlaamse varkenssector, kampten hier in 2020 en 2021 mee.

Een tweede factor zijn de beperktere exportmogelijkheden. België heeft de Afrikaanse varkenspestcrisis goed gemanaged. Al in 2020 verkreeg België het OIE-vrij statuut, wat de mogelijkheid biedt zonder sanitaire beperkingen te exporteren. Effectief toegang verkrijgen tot exportlanden duurt evenwel langer. Momenteel is er opnieuw toegang tot de Filippijnen en Zuid-Korea, maar in China, Taiwan, Australië en Zuid-Afrika blijft de deur dicht. Qua volume zijn dit geen belangrijke markten, maar in het kader van vierkantsverwaarding zijn ze toch van belang.

In 2020 kwam daar de coronacrisis bovenop.

Een vierde oorzaak zijn de historisch hoge veevoederprijzen.

Tot slot speelt de ongelijkheid in Europa, door het gebrek aan een gelijk speelveld en een gelijk beleid, de Vlaamse varkenssector parten. Onder meer in Denemarken en Spanje groeit de totale varkensstapel.

De spreker toont een slide met de impact van de coronacrisis op de prijsvorming. Bij de eerste en tweede coronagolf gingen de varkensprijzen onderuit, en ontstonden lagere varkensprijzen op een meer en meer verzadigde markt. Dit zorgt voor een prijsvorming die voor de boeren niet langer rendabel is.

Op het vlak van de Belgische uitvoer kampt men met een blokkering van markten. De Vlaamse export gaat voor 89 procent naar naburige landen in Europa. Maar elf procent gaat naar derde landen, waarvan drie procent naar het Verenigd Koninkrijk – waar door de Brexit extra inspanningen nodig zijn. Als men 2021 en 2020 vergelijkt, valt vooral de afgenomen export naar Duitsland op, mede door de exportbelemmeringen ten gevolge van de Afrikaanse varkenspest. Er is een verschuiving richting Polen en Tsjechië, maar die export levert weinig toegevoegde waarde op. Naar die landen worden vooral karkassen geëxporteerd, die ter plekke worden verwerkt en daar toegevoegde waarde creëren.

Guy Vandepoel toont een slide met daarop de evolutie van de varkens- en veevoederprijzen. Deze grafiek spreekt volgens hem boekdelen: normaal gezien bedraagt de karkasprijs 1,50 euro per kilogram, momenteel is dat amper 1 à 1,10 euro. De voederprijs bedraagt normaal 250 euro per ton, maar is nu 350 euro. In normale tijden kan men met de opbrengst van een kilogram karkas zes kilogram voeder

kopen, vandaag is dat maar drie kilogram. Dat heeft een gigantische impact op de rendabiliteit van de sector.

De Boerenbond houdt op basis van een representatieve groep varkensbedrijven een financiële sectorbarometer bij. Deze barometer, meer bepaald het saldo van de ontvangsten en de variabele kosten, staat op een absoluut dieptepunt. Dit terwijl de grens van de stijging van de veevoederprijzen wellicht nog niet bereikt is door de onstabiele situatie in Oekraïne, en er ook geen zicht is op een stijging van de varkensprijzen.

De spreker geeft een eenvoudige berekening voor een gemiddeld Vlaams varkensbedrijf: een gesloten bedrijf met 300 zeugen dat gemiddeld 25 vleesvarkens per zeug per jaar aflevert en twee arbeidskrachten tewerkstelt. De gemiddelde voederkost per afgeleverd varken bedraagt 119 euro, terwijl de verkoop van een varken gemiddeld 107 euro oplevert. De opbrengst uit verkoop is dus onvoldoende om de voerfactuur te betalen. Er is een voerverlies van meer dan 11 euro per varken. Dit bedrag houdt dan nog geen rekening met de kosten voor de veearts, de stalkosten en de arbeidskosten. Als men alle kostencomponenten in rekening brengt, loopt het verlies vandaag op tot meer dan 40 euro per varken of – voor dit bedrijf – meer dan 25.000 euro verlies per maand op bedrijfsniveau. Aan dit tempo raken de financiële reserves snel uitgeput.

De Vlaamse ondersteuningsmaatregelen bedroegen samen ongeveer 16 miljoen euro, bestaande uit drie groepen: de versterking van VLAM, de ondersteuning van Belpork en de liquiditeitsbescherming voor jonge boeren voor 5,5 miljoen euro. Een gemiddeld jong varkensbedrijf kreeg 12.500 euro ondersteuning. Daarnaast was er ook een tussenkomst in de Rendacfactuur en het overbruggingsrecht corona. Van dit laatste kon maar een beperkte groep bedrijven gebruik maken, omwille van de strenge voorwaarden voor omzetverlies die niet op maat zijn van de land- en tuinbouwsector.

Het ongelijke speelveld is een groot probleem, meent de spreker. De Vlaamse varkenshouderij kent beperkingen op het vlak van export door de Afrikaanse varkenspest. Maar Vlaanderen kent een dubbele handicap omdat diverse andere lidstaten steunmaatregelen voor hun varkenssector namen. Ook in Wallonië is dat het geval. In Nederland is er in het kader van corona een tegemoetkoming voor de vaste lasten tot 225.000 euro. Duitsland heeft een gelijkaardig systeem. Polen kondigde recent 88 miljoen euro bijkomende steun aan. Ook Litouwen deed een inspanning. Frankrijk kondigde vorige week een eerste schijf van 75 miljoen euro steun voor jonge boeren en 175 miljoen euro bijkomende staatssteun aan onder de vorm van vrijstelling van sociale bijdragen en tussenkomst in de contracten.

Guy Vandepoel besluit zijn deel van de presentatie met een overzicht van de evolutie van de producenten- en consumentenprijzen. De voorbije acht jaar is de kloof tussen deze prijzen steeds groter geworden. Een klassieke verklaring is dat winkelhouders ook andere kosten, zoals personeels- en energiekosten, hebben. Met dalende producentenprijzen wordt die kloof steeds groter. In het kader van het ketenoverleg wordt aan de afnemers gevraagd inspanningen te leveren om de Vlaamse varkenshouders te steunen door voorkeur te geven aan lokale producten en met prijstoeslagen te werken die rechtstreeks ten goede komen aan de varkenshouders.

3. Actieplan

Hendrik Vandamme licht het eerste deel van het actieplan toe. Het ABS en de Boerenbond staken hiervoor de koppen bij elkaar om een gemeenschappelijk standpunt te formuleren. Dit omwille van de vele noden op het terrein, in de hele keten.

Volgens de spreker dienen er zowel op korte als op lange termijn maatregelen te worden genomen. Hij zal zich focussen op de zaken die op Vlaams en Europees niveau en vanuit de keten kunnen gebeuren.

Op korte termijn kijkt de sector in eerste instantie naar het Vlaamse niveau. Vanuit de Vlaamse overheid dienen extra steunmaatregelen te worden genomen, om het gelijke speelveld te herstellen. Er is een zeer grote nood aan cash in de landbouwsector. Op Vlaams niveau werd eind 2021 maar 16 miljoen euro uitgekeerd, wat veel lager is dan in de buurlanden, en waarvan maar een derde op de rekening van een beperkte groep varkenshouders terecht kwam. De liquiditeitssteun voor jongeren lag iets hoger, maar door die keuze kwam twee derde van de varkenshouders helemaal niet aan bod. De spreker vraagt dit ten gronde te herbekijken.

De sector nam recent kennis van het voornemen om via VLAIO en PMV een kredietlijn open te stellen voor de landbouw- en de varkenssector. Dat is een zekere inspanning, maar met ieder bijkomend krediet ontstaat een nieuwe kredietlast die op een bepaald moment moet worden terugbetaald. De kredieten van VLAIO en PMV voorzien een jaar uitstel van aflossing, maar de looptijd is sowieso beperkt tot drie jaar. In de huidige financiële omstandigheden is dit voor de varkenssector een onmogelijke termijn. ABS en Boerenbond vragen om andere, minstens dubbel zo lange, terugbetalingstermijnen. In het kader van crisissteun bestaan er binnen PMV regelingen met termijnen van tien jaar, waar men variaties op kan zoeken.

Daarnaast herhaalt de sector zijn vraag naar borgstelling door de overheid via de VLIF-waARBorgregeling (VLIF = Vlaams Landbouwinvesteringsfonds), maar ook door de bankensector, met het oog op de noodzakelijke liquiditeitsondersteuning.

Op Europees niveau werden een aantal crisismaatregelen voorgesteld. Maar uit de discussies op de Europese landbouwraden van de voorbije maanden blijkt dat de Europese Commissie halsstarrig weigert daarop in te gaan, en dit ondanks het bestaan van een crisisfonds en diverse mechanismen in het kader van de gemeenschappelijke marktordening voor de land- en tuinbouwsector. Het gelijke speelveld dat de EU zou moeten bewaken, wordt niet bewaakt. Integendeel, het lijkt alsof de lidstaten tegen elkaar worden uitgespeeld.

De sector vraagt dat Vlaanderen bij de Europese commissie blijft aandringen op Europese steunmaatregelen die naam waardig. Dat kan onder meer via de inzet van de Europese crisisenveloppe van 400 miljoen euro. De verstoorde marktomstandigheden ten gevolge van de Afrikaanse varkenspest rechtvaardigen dit. Men kan ook inzetten op een vermindering van de productie op Europees niveau. In 2015 en 2016 konden melkveeouders met Europese steun hun productie vrijwillig met een procent verminderen. Dergelijk initiatief zou nu ook in de varkenssector kunnen worden toegepast. Een derde piste is varkens te laten slachten op een lager gewicht, waardoor automatisch een kleiner volume vlees op de Europese markt terechtkomt. Nu gebeurt net het omgekeerde: door een tekort aan slachtcapaciteit (onder meer wegens personeelsuitval door corona) en de verminderde exportmogelijkheden naar derde landen (een gevolg van de Afrikaanse varkenspest) worden varkens vaak op een hoger gewicht geslacht.

Ook de ketenpartners kunnen een belangrijke rol spelen in de aanpak van deze crisis. Filip Fontaine zal in zijn toelichting ingaan op de rol van de brancheorganisatie PORK.be. Daarnaast moet worden onderzocht of er mogelijkheden tot prijsdifferentiatie zijn tussen afzet in het binnenland en export. Het BePorklabel voor in België geboren en getogen varkens is een belangrijke troef om meerwaarde te verkrijgen op de eigen markt en bij gerichte export. Verschillende retailers hantieren een eigen lastenboek voor varkensvlees, waarmee ze zich willen onderscheiden van hun concullega's. De Boerenbond en ABS roepen de retailsector op om verder te werken met een dedicated supply chain, een vaste groep van leveranciers en

producenten die zich willen engageren op het vlak van duurzaamheid en dierenwelzijn. Er bestaan daarrond goede praktijken, die kunnen leiden tot een betere verwaarding van het varkensvlees.

Lode Ceyssens benadrukt dat het ABS en de Boerenbond vandaag met een krachtige gezamenlijke stem spreken. In de huidige context zijn ze dit verschuldigd aan de Vlaamse varkenshouders.

De ernst van de huidige crisis werd al aangetoond. Naast die economische crisis zorgt de aanslepende stikstofdiscussie voor een bijkomende, onhoudbare onzekerheid voor Vlaamse varkenshouders. Voor die bedrijven die wegens hun stikstofimpact geen toekomst meer hebben, is er snel nood aan duidelijkheid. Het ABS en de Boerenbond vragen een opkoopregeling op te starten die de toekomstige taakstelling van de varkenssector haalbaar moet maken. Die voorwaarden moeten in overleg met de sector worden vastgelegd in een matrix met daarin de impactscore van de stikstof. Deze maatregel moet er snel komen en moet eenvoudig zijn, met een vast bedrag per NER. De bedrijven met de grootste stikstofimpact moeten het eerst in aanmerking komen, waardoor de impact van stikstof het snelst wordt afgebouwd.

Op lange termijn moeten er in het kader van het PAS-dossier middelen beschikbaar worden gesteld voor investeringen in emissiearme technieken en de aanpassing van stallen. Het huidige Vlaamse landbouw investeringsfonds is ontoereikend om die transitie te maken en mag daar ook niet voor dienen. Dit fonds gaat immers verder dan de dierlijke sector. Het transitiefonds voor PAS moet dus boven op het VLIF komen.

Dierenwelzijn is een absoluut speerpunt in de Europese farm-to-forkstrategie. Spijtige vaststelling is dat wat de burger wil, niet altijd is wat de consument koopt. Daarom slaagt men er niet in een faire marktprijs te krijgen waarmee die investeringen kunnen worden betaald – terwijl iedereen het erover eens is dat de standaarden voor dierenwelzijn hoger moeten worden. Om de Europese doelstellingen te halen, moeten er naast het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) bijkomende middelen komen om de standaarden voor dierenwelzijn te halen.

Bovendien moet door de sector werk worden gemaakt van een robuust verdienmodel en een robuuste differentiatie van het aanbod. Individuele bedrijven moeten keuzes kunnen maken in hun bedrijfsvoering, bijvoorbeeld voor deelmarkten of niches. Dat moet ruimer worden ingebed in het ondernemingsplan.

4. Strategisch plan PORK.be

De strategie van PORK.be sluit nauw aan op belangrijke punten die door de landbouworganisaties naar voren werden geschoven, stelt *Filip Fontaine*.

PORK.be is een samenwerkingsverband tussen de landbouworganisaties, veevoederbedrijven en slachthuizen en bestaat twee maanden. Er werden prioritaire doelstellingen vastgelegd, er werd gekeken naar de middelen en er werd meegewerkt aan een kortetermijncrisisplan, want als men op korte termijn niets doet, is de lange termijn zonder voorwerp, zonder varkenshouders.

Filip Fontaine overloopt de doelstellingen van PORK.be. De organisatie wil meewerken aan de verduurzaming van de sector in functie van de maatschappelijke verwachtingen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over stikstof, geurhinder of verharding. Ketentransparantie en beter ketenoverleg is een belangrijke opdracht. Binnen PORK.be is er een goed overleg. De impact daarvan is voorlopig onduidelijk, maar het overleg en respect tussen partners is een eerste stap. De marktwerking versterken, meerwaardecreatie en vierkantwaardering is voor iedereen een prioriteit.

Een economisch rendabele sector is immers het enige duurzame model. Daarvoor is er nood aan zelfsturing vanuit de keten, via PORK.be en omkaderd door de ketenwerkgroep varkens. Het robuuster maken van het verdienmodel van de varkensboeren is een laatste doelstelling.

Er werden twee werkgroepen opgericht, die zich buigen over de ketenwerking. De druk op deze werkgroepen is hoog. De werkgroepen proberen de verkoopgegevens van FEBEV en BFA te koppelen aan de productiegegevens van de landbouworganisaties. Daardoor kunnen vraag en aanbod aan elkaar worden gekoppeld en wordt de keten transparant gemaakt. Er vonden twee raden van bestuur plaats, waarop een strategisch document werd goedgekeurd. Dit kan worden gedeeld met de commissieleden.

De middelen om die doelstellingen te bereiken werden gedefinieerd. Belpork is belangrijk in het kader van het visualiseren van meerwaarde en verduurzaming. Er zijn specifieke dossiers die opportuniteiten creëren tot regulatie van de omvang van de varkensstapel, zoals daarnet toegelicht door de landbouworganisaties. Er zal gebruik worden gemaakt van de ASF-platformen ter bewaking en versterking van de Vlaamse exportpositie, via een heropening van de markten. Dat is een technisch dossier, maar vergt ook een breed politiek engagement. De spreker wijst erop dat bepaalde geopolitieke uitspraken, bijvoorbeeld over de Oeigoeren, de varkensboeren parten kunnen spelen. Het ketenoverleg is een belangrijk middel voor PORK.be. De spreker had het ook al over de ontwikkeling van een vraag- en aanbodmonitor voor de creatie van meer markttransparantie. Er wordt gestart met het maken van afsprakenkaders tussen de ketenschakels via interprofessionele akkoorden of – zoals de spreker het liever noemt – contractuele wijsheid om de afspraken binnen de keten helder en transparant te maken. De promotie van de producten in binnen- en buitenland via VLAM en BMO, het Belgian Meat Office, blijft belangrijk.

Filip Fontaine gaat vervolgens in op het crisisplan van PORK.be. Het eerste punt is dat de sector zelf de eerste stap zet. Dat gaat over de afbouw van de varkensstapel, die een gamechanger kan zijn voor het maatschappelijke en het politieke bewustzijn, en die aangeeft hoe groot de crisis in de varkenssector is en hoe verantwoordelijk de sector zich daarin opstelt. Vanuit PORK.be zullen alle schakels in de keten dergelijke gereguleerde afbouw ondersteunen; dit heeft immers ook een impact op de benodigde volumes veevoeder en de slachtcapaciteit. PORK.be onderschrijft ook de nood aan steun aan de blijvers, zoals daarnet toegelicht door de voorgaande sprekers.

Wat voegt PORK.be daaraan toe? Aan BePork zullen middelen worden aangereikt om een grotere productdifferentiatie door te voeren. BePork heeft een breed lastenboek, over voeders, biggen, varkenshouderij, ketenbrede verwerking, tracing, dierenwelzijn en duurzaamheid. PORK.be wil die elementen uit het lastenboek van BePork helder maken en waar mogelijk toegevoegde waarde creëren via een top-upbenadering. Dat houdt in dat ondersteuning wordt geboden als iemand voorwaarden stelt die niet in het basislastenboek staan, en dat ervoor wordt gezorgd dat die meerwaarde correct wordt betaald. PORK.be neemt voorlopig geen standpunt in of biggen in België geboren en getogen moeten zijn, of alleen maar getogen. Daarover bestaan twee strekkingen, waarbij het de discussie is of het criterium voor de geboorte in het basislastenboek hoort, dan wel in de top-upaanpak. Bijkomend aandachtspunt is dat de Duitse afnemers, goed voor een kwart van de markt, ook wel bedenkingen hebben bij dit systeem. Dit alles zal nog worden meegenomen in de verdere discussies in de schoot van PORK.be.

Het is essentieel dat de 'thuismatch' gewonnen moet worden. Op de thuismarkt moet men goed en bovengemiddeld presteren om kans te maken op succes in het buitenland. De waardering van de extra's in de lastenboeken en de erkenning van

de maatschappelijke rol van de retail – door samenwerking met Belpork, het werken met top-ups en een vrijwillig engagement aangaan om meer te betalen voor een hoogkwalitatief product – moet in eerste instantie in België gebeuren.

Voor de export is er een onderscheid tussen de EU- en derde landen. In de EU kan het kwaliteitslabel Bepork voor een onderscheidend vermogen zorgen, kan een vergoeding worden gevraagd voor extra eisen en kan dit worden ondersteund via promotie. Maar hoe verder men exporteert, hoe moeilijker het wordt, omdat er meer concurrentie is naarmate de afstand vergroot en de prijs doorslaggevend wordt. Voor de vierkantverwerking moet economische diplomatie worden ingeschakeld. Daarin spelen VLAM en BMO een belangrijke rol, net als de brede politieke omgeving, waarbij de spreker alle politici nogmaals oproept om geopolitieke uitspraken te wikkelen en te wegen.

III. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts dankt de sprekers voor hun duidelijke toelichting over de uitdagingen waar de varkenshouderij voor staat en welke factoren de sector beïnvloeden. Het baart het lid zorgen dat goed functionerende bedrijven het niet meer volhouden. Dat is een onhoudbare situatie. Hoe kan men daarmee omgaan? Hoe kan men die belangrijke sector, die voor 2 miljard euro toegevoegde waarde zorgt, ademruimte bieden, en dit zowel op korte als op lange termijn?

Het lid heeft enkele technische vragen ter verduidelijking.

Een aantal Europese lidstaten bieden rechtstreeks steun aan de landbouwers. Moet dit worden aangemeld bij de EU en hoe verhoudt zich dat tot de Europese staatssteunregels? Moet hiervoor een uitzondering worden toegekend?

De prijzen voor Vlaamse varkens liggen veelal lager dan in andere landen, waar ook steun wordt toegekend. De kloof tussen de producenten- en consumentenprijs wordt ook steeds groter. Wat is hiervan de oorzaak? Welke rol speelt het ketenoverleg hierin? Welke rol speelt de retail?

De sprekers pleiten voor liquiditeitsondersteunende maatregelen vanuit Europa. Vlaanderen dringt hier ook al maanden op aan. Het lid is verheugd dat de Vlaamse varkenssector een gemeenschappelijk standpunt inneemt. Is dat ook het geval op Europees niveau, waar de diversiteit groter is? Zijn er kansen om de druk tegen de EU te vergroten?

De tijdelijke en vrijwillige productiebeperking werd voorgesteld als een mogelijke maatregel. Anderzijds zijn er landen waar de varkensstapel toeneemt. Ziet men die productiebeperking voor alle landen of alleen maar voor de groeilanden? Is daarin differentiatie mogelijk?

De sprekers beklemtoonden het belang van een ketenaanpak om een duurzame toekomst te kunnen uitbouwen. Het BePorklabel is een waardevol element om een verschil te kunnen maken op de markt. Anderzijds leert de ervaring dat naar een lastenboek toewerken niet altijd het gewenste resultaat, namelijk een meerwaardeprijs, heeft opgeleverd. Over het geboren en getogen Belgische varken is nog discussie. Waarom vindt de landbouwsector dat zo'n belangrijk element? Kan daarmee het verschil worden gemaakt?

Filip Fontaine had het over de uitdaging om de 'thuismatch' te winnen, en gaf daarbij drie elementen mee: een vrijwillig engagement van de retail, het waarderen van extra's in het lastenboek en de erkenning van de retail. Zijn dat basisprincipes waarmee BePork aan de slag gaat? Zijn dat bindende principes? Kunnen daar bovenop nog extra voorwaarden worden opgelegd, waar een extra waardering tegenover staat? Hoe wordt de extra waardebepaling vastgelegd?

De samenloop van omstandigheden met het PAS is duidelijk. De vraag om hier op korte termijn op in te zetten via het crisisplan is volgens het lid een begrijpbaar standpunt. De inspanningen van de varkenssector moet mee in rekening kunnen worden gebracht van de taakstelling van de sector.

Er wordt een vraag- en aanbodmonitor vooropgesteld voor de creatie van meer markttransparantie. Wordt dat een informerend of een sturend instrument?

1.2. Sofie Joosen

De crisis in de varkenssector houdt zowel de varkenshouders als de parlementsleden wakker, meent *Sofie Joosen*. Meer dan drieduizend familiebedrijven hebben het momenteel financieel en mentaal heel zwaar. Ze begrijpt de vraag van de sector om financiële maatregelen op korte termijn, maar de realiteit is dat dit structureel weinig verandert. Op termijn moet de sector zelfstandig rendabel zijn. Daarom moeten fundamentele keuzes worden gemaakt.

Het lid heeft veel respect voor de wijze waarop de sector momenteel aan de slag is, en voor de presentatie van vandaag. Dat is geen evident, maar wel een broodnodig proces om de Vlaamse varkenshouderij een toekomst te geven.

Het lid had een vraag om uitleg ingediend over de Europese stilstand. Vanuit Vlaanderen verwacht men dat de Europese Commissie bereid is om mee na te denken over die toekomst, maar de Commissie geeft niet thuis. Het lid noemt dit hallucinant. Voor het marktevenwicht kan de Commissie een grote rol opnemen. Als men zelfs dat niet als een kerntaak beschouwt, vraagt het lid zich af wat de meerwaarde van de Commissie vandaag nog is.

Het lid heeft een fundamentele vraag over de piste van de uitkoopregeling. Er zou een inschatting moeten worden gemaakt over het effect dat men wil bereiken. Hoeveel bedrijven zouden deelnemen aan een uitkoopregeling? Hoeveel bedrijven zijn noodzakelijk om een goed effect te genereren? Dat effect moet namelijk voldoende groot zijn opdat het soelaas zou brengen voor de sector en een meerwaarde biedt. Hoe ziet men dat?

In het kader van de Vlaamse steunmaatregelen werden 750.000 euro extra middelen toegekend aan VLAM voor bijkomende promotie. Welke keuzes werden daarmee gemaakt? Tijdens de gedachtewisseling van 12 januari 2022 gaf VLAM aan dat vooral gekeken werd naar Scandinavië. Waarom lag het accent niet meer op de Aziatische markt of op Groot-Brittannië, dat toch een belangrijke handelspartner blijft? Hoe kwamen de keuzes voor export tot stand?

Het debat over het geboren en getogen Belgische varken is volgens het lid een essentieel debat. Ze had begrepen dat vijf procent van de Nederlands biggen in Vlaanderen wordt afgemest. Kan dat worden toegelicht door de experts? Mag men niet verwachten dat de middelen die worden ingezet voor de promotie van Vlaams varkensvlees effectief worden ingezet voor biggen van Vlaamse origine? Vijf procent is in de huidige crisiscontext immers een substantieel aandeel.

Vanuit de retail zou er een bereidheid zijn om extra inspanningen te leveren. Vandaag zijn er jammer genoeg nog altijd promoties met varkensvlees in de supermarkten. Hoe concreet zijn de signalen vanuit de retail?

Hoeveel vraag en aanbod is er naar biovarkens? Een meer diverse markt zou de sector ten goede kunnen komen. Mogelijk biedt dit kansen voor een aantal bedrijven. Zien de sprekers drempels voor omschakeling?

1.3. Emmily Talpe

Emmily Talpe stelt dat er al vaak van gedachten werd gewisseld over deze aanhoudende problematiek. Alle collega's delen de bezorgdheid en willen samen met de sector tot oplossingen komen om de sector een toekomst te bieden. Heel wat varkensboeren wachten op dit moment op een duidelijke oplossing. Nu moet echt het verschil worden gemaakt en moeten stappen vooruit worden gezet. Goede bedoelingen en analyses volstaan niet. Er moeten structurele maatregelen komen, samen met kortetermijnmaatregelen. Dat zal drastische ingrepen vergen. Er werd bijvoorbeeld gesproken over de afbouw van de varkensstapel. Dat mag geen taboe zijn, al blijven er vragen over de concrete uitrol van een dergelijk systeem.

Bij aanvang van de presentatie werden heel wat cijfers gegevens over de crisis. Zijn er cijfers over het aantal bedrijven dat momenteel op het punt staat overkop te gaan? Ook de mengvoederfabrikanten werken momenteel met zeer lage winstmarges. Dat moet worden meegenomen.

De sprekers gaven aan dat de Vlaamse en federale steunmaatregelen niet volstaan om de crisis aan te pakken. Europees is het huilen met de pet op. Het lid noemt het ongelooflijk dat daar geen level playing field wordt gecreëerd, en hoopt dat daar stappen kunnen worden gezet. Dat is nodig om de sector een boost te geven.

Over het 'born and raise'-principe hoort het lid twee verschillende geluiden. Zal de invoering hiervan in het basislastenboek een positieve impact hebben? Is er zicht op de timing van de beslissing? Hier rond moeten snel stappen vooruit worden gezet.

Het aanpakken van deze crisis zal samen moeten gebeuren. Zowel de sector zelf, de politiek als het ketenoverleg zijn nu aan zet. Het ketenoverleg heeft een belangrijke taak en moet zich sterker manifesteren. Er zijn toch al enkele pijnpunten geweest waarbij meer werd verwacht van het ketenoverleg, zoals bijvoorbeeld een retailer die contracten met vleesverwerkers openbrak omdat de prijzen voor varkensvlees daalden, terwijl de kostprijs van alle andere grondstoffen op dat moment explosief steeg. Het lid noemt dit onbegrijpelijk. Zal het ketenoverleg complementair aan de brancheorganisatie handelen? Onder meer de agressieve promoties van retailers moeten via het ketenoverleg aan banden worden gelegd.

Het lid wijst op de menselijke drama's die gepaard gaan met de polarisering tussen landbouw enerzijds en natuur en dierenwelzijn anderzijds. De sector moet de nodige rechtszekerheid krijgen, er is nood aan administratieve vereenvoudiging, de controles moeten op een pragmatische manier verlopen en men moet strijden voor het behoud van jobs. Er moet dus een positieve teneur komen, waarvoor het lid onder meer richting Filip Fontaine kijkt.

De afbouw van de varkensstapel mag geen taboe zijn, maar moet op een slimme manier gebeuren en onderdeel uitmaken van een breder actieplan. Het lid verneemt dat de sector dergelijke afbouw steunt. Hoe groot moet de afbouw idealiter zijn? Welke flankerende maatregelen moeten worden genomen? Voor de overblijvende varkenshouders moet er voldoende ruimte zijn om te ondernemen en te groeien. Hoe zien de sprekers dit? Kan een gedeeltelijke herverdeling van de NER

worden overwogen? Welk budget moet hiervoor worden uitgetrokken? Wat is de impact op de verwerkende bedrijven?

Hoe zien de landbouworganisaties de leefbare businessmodellen op maat? Bestaat er een kader om de meerwaarde binnen de sector te creëren? Wat verwacht de sector daarvoor van de politiek en het beleid?

Emmily Talpe gaat in op de nood aan innovatie en experimenten. Hoe staan de sprekers daar tegenover? Wat is er nodig om innovatie te stimuleren? Volstaat de huidige VLIF-reglementering? Kan digitalisering worden aangemoedigd? Dit zijn allemaal zaken die op lange termijn zuurstof kunnen geven aan de sector.

De varkenssector opereert op een mondiale markt. Daarvoor is kennis van cijfers en een transparante markt nodig. Het lid meent dat de brancheorganisatie ervoor moet zorgen dat die kennis er is en gedeeld wordt. Hoe kan die informatie op een toegankelijke manier worden verzameld en ontsloten?

1.4. Chris Steenwegen

Chris Steenwegen drukt zijn waardering uit voor het gezamenlijke initiatief van de sector om het debat met de commissie aan te gaan. Hij is hier, samen met andere leden, al langer vragende partij voor. Veehouders, in dit geval varkenshouders, hebben het recht te weten wat hun toekomstperspectief is. Daarom moet een visie ontwikkeld worden over hoe men de veehouderij in Vlaanderen vorm kan geven, binnen een veranderende context die voor vele uitdagingen zorgt.

Dit is niet de eerste crisis. Ook in 2015 was er een crisis, en heel wat van de maatregelen die bepleit worden – zoals overbruggingskredieten en premies – werden toen ingevoerd, en ook toen pleitte het ABS al voor een afbouw en herstructurering van de sector.

De sprekers stelden de economische kerncijfers van de varkenssector voor. Maar als ecologist blijft het lid op zijn honger zitten omdat weinig inzicht werd gegeven over de externe kosten van deze economische activiteit. Gevolg daarvan is dat er geen totaalbeeld is van de maatschappelijke meerwaarde die gecreëerd wordt door de sector. Dat is al decennialang een probleem, ook in andere sectoren dan de landbouwsector.

De sprekers stelden dat slachten op een lager gewicht niet wordt toegestaan door de EU. Wat is daar de reden voor? Dat zou volgens het lid immers een deel van de oplossing kunnen zijn om het aanbod te verlagen.

Het lid begrijpt de frustratie van de sprekers over het stilzitten van de EU. Hij had van de eurocommissaris begrepen dat de EU maatregelen niet nodig acht, omdat de belangrijkste producerende landen geen vragende partij zijn. Kunnen de sprekers daar inzicht in verschaffen?

Een van de suggesties van de sprekers is een prijsdifferentiatie tussen de binnenlandse consumptie en de export. Dit is volgens het lid een interessant idee. Hoe zien de sprekers dit concreet?

Wat betreft PAS en stikstof vindt het lid het zeer positief dat iedereen bereid is hierover het gesprek te voeren. Hij heeft enkele vragen ter verduidelijking. Gaat het bij de snelle opkoopregeling alleen maar over varkensbedrijven of gaat dit ruimer? Gaat het over de huidige vijftig à zestig rode bedrijven? Als dat het geval is, zal dit volgens het lid niet volstaan om binnen de veehouderijsector voldoende ruimte te creëren voor investeringen. Zijn er vanuit de landbouworganisaties al concrete ideeën voor de invulling van de matrix? Welke belangrijke elementen

moeten daarin worden meegenomen? De sprekers gaven aan voorrang te willen geven aan de bedrijven met de grootste impact. Anderzijds zijn er ook landbouwers die hun bedrijf stopzetten wegens gebrek aan opvolging. Hoe kan daar gebruik van worden gemaakt om de afbouw te realiseren, zonder mensen pijn te moeten doen?

Chris Steenwegen waarschuwt ervoor dat door alleen maar te focussen op het stikstofdossier, andere belangrijke uitdagingen uit het vizier dreigen te verdwijnen, waarbij hij als voorbeeld de klimaatverandering geeft. Het lid pleit ervoor het volledige plaatje te bekijken. Misschien wordt het daardoor net makkelijker om tot oplossingen te komen.

De varkenssector vraagt meer middelen, onder meer via het transitiefonds dat naast het VLIF moet werken. Groen is al jaren vragende partij om het VLIF om te vormen tot een transitiefonds. De vraag naar een stevig transitiefonds, met voldoende middelen, wordt dus gedeeld. Het lid meent dat de impact van het VLIF op het vlak van duurzaamheid (stikstof, klimaat, mest) de laatste tien jaar eerder klein is. Dat vergt een grondige analyse. Men moet vermijden dat via het VLIF investeringen met weinig of geen impact worden gefinancierd, terwijl via het transitiefonds ook geld wordt uitgegeven dat mogelijks in een andere richting werkt. Het lid pleit voor enige consistentie op dat vlak. Er mogen twee fondsen zijn – al gaat de voorkeur van het lid uit naar een verbreed transitiefonds – maar die moeten in dezelfde richting werken. Is er voldoende zicht op de reële impact op het vlak van duurzaamheid van de huidige VLIF-regeling?

Het lid vindt het positief dat de sprekers verwijzen naar de Europese farm-to-fork-strategie en Green Deal, en dit meenemen in hun benadering. Ook daar pleiten ze voor extra middelen naast het GLB, dat een zeer beperkte impact had en heeft op verduurzaming van de sector. Ook hier pleit het lid voor een betere inzet van middelen, gericht op een impactvolle transitie, waar iedereen belang bij heeft.

De sprekers gingen kort in op het verdienmodel. Het lid meent dat te veel wordt uitgegaan van een overheid die geld moet uitgeven, terwijl een deel van het geld van de consument zou moeten komen. Een sector zou de benodigde middelen voor vernieuwing en innovatie kunnen halen uit de opbrengst en de economische waardecreatie. De consument die ervoor kiest dat vlees te kopen moet daarvoor betalen. Het lid meent dat het GLB helemaal moet worden hervormd, en dat men moet stoppen met via het GLB middelen te geven aan zaken die tegengesteld zijn aan wat door iedereen wordt bepleit.

Het lid betreurt de uitspraak van Filip Fontaine over de Oeigoeren. Hij snapt de frustratie over het feit dat de sector getroffen wordt door zaken waar ze zelf geen uitspraken over doet. Maar voltallige parlementen – zowel in Vlaanderen, België als in het buitenland – zijn van mening dat er zich ernstige problemen voordoen op het vlak van mensenrechten. Men moet veeleer betreuren dat die koppeling wordt gemaakt. Het lid wil een en ander ook relativeren. Guy Vandepoel gaf aan dat bijna negentig procent van de export zich binnen Europa situeert. Als er voor een afbouw wordt gepleit, vraagt het lid zich af wat het probleem is. Men kan dan ook verder zonder de markten die zich afsluiten omdat ze het moeilijk hebben met bepaalde ethische of mensenrechtenbezwaren. Het lid pleit er dus voor voorzichtig te zijn met dergelijke uitspraken – net omdat die ook door anderen worden opgepikt.

Er is veel waardering voor het werk van PORK.be, dat veel opportuniteiten en kansen biedt voor de sector.

1.5. Jo Brouns

Jo Brouns dankt de sprekers voor hun inzet. Het lid eet graag dagelijks een stukje Vlaams spek in zijn boekweitkoek, maar vandaag smaakt dat zeer bitter. Zijn oom

ontvangt immers amper een euro voor het spek, terwijl hij er in de winkel zestien euro per kilogram voor betaalt.

Het lid vindt het positief dat er een eendrachtig, duidelijk en evenwichtig standpunt naar voren werd gebracht, met concrete voorstellen zoals de liquiditeitsondersteuning en de opkoopmaatregelen. Het blijft zowel voor de sector als voor het parlement de opdracht de evenwichten in dit pakket te bewaken.

Wat de opkoopregeling betreft, heeft het verleden aangetoond dat een gesubsidieerde sector geen toekomst heeft. Er moet ernstig en breed worden nagedacht. De matrix zal nodig zijn om de bedrijven te selecteren waar een dubbele winst geboekt kan worden op het vlak van stikstof, en meer zuurstof voor een duurzame toekomst voor de overblijvers. Het is nodig om een evenwicht te bewaren tussen de broodnodige sanering – die op een slimme manier moet worden uitgevoerd – en de duurzame toekomst voor de Vlaamse varkenshouderij.

1.6. Arnout Coel

Arnout Coel dankt de sprekers voor de collegiale toelichting. Hij vat de door de sprekers voorgestelde steunmaatregelen kort samen: op korte termijn de ondersteuning van de liquiditeit en de opkoopregeling, en op langere termijn een transitiefonds boven op het VLIF om duurzame investeringen te financieren voor de blijvers. Hebben de sprekers een inschatting gemaakt van de noodzakelijke omvang van die drie enveloppes?

Welk effect verwacht men van deze steunmaatregelen? De sprekers gaven aan dat het aantal varkensbedrijven afneemt, maar dat het aantal varkens per bedrijf stijgt. Als het aantal bedrijven verder wordt afgebouwd, maar het ook de bedoeling is de totale varkensstapel af te bouwen, blijven er weinig uitbreidings- of ontwikkelingskansen voor de overblijvers. Hoe zien de sprekers dit?

Uit de presentatie bleek duidelijk dat de gestegen voederprijs een van de oorzaken is van de niet-rendabiliteit van de sector. Gaan de sprekers in hun model uit van een daling van de voederprijs? Wordt dat binnen de keten verschoven, of moet men ervan uitgaan dat de voederprijs structureel hoog zal blijven? De enige manier om dan rendabel te werken, is een stijfging van de prijs per varken. Hoe zal dat worden gerealiseerd in het model, ervan uitgaande dat de leveranciers minder veevoeder zullen verkopen of varkens zullen slachten? Hoe gaan zij in dergelijke situatie een hogere prijs per varken kunnen betalen? Kunnen de sprekers dit toelichten?

De sprekers gaven aan dat maximale koppelingen moeten worden gemaakt met de uitdagingen over PAS. Bedrijven met een grote impact moeten via de matrix eerst op de opkoopregeling kunnen intekenen. Hoeveel bedrijven komen hiervoor in aanmerking? Er zijn een vijftigtal rode bedrijven – niet uitsluitend varkenshouders. Daar gaat het niet over. Het gaat om een volgende categorie, waarmee de sprekers wellicht de donkeroranje bedrijven bedoelen, die net onder drempelwaarden zitten maar in bepaalde gebieden een grote impact hebben. Om hoeveel bedrijven gaat dat? Zijn dat er voldoende om de gewenste economische impact te genereren? Momenteel zijn er 3200 bedrijven. Hoeveel daarvan liggen er in een gebied waar men de koppeling kan maken met het stikstofdossier? Hoeveel zijn er daarnaast nog nodig om tot een voldoende volume te komen?

1.7. Leo Pieters

Leo Pieters dankt de sprekers voor hun eensgezinde presentatie. Het lid onthield vooral de uitspraak “geen gesubsidieerde sector, maar een rendabele sector”. Dat is het streefdoel, maar door de globalisering en door de open grenzen heeft de

individuele landbouwer dat niet zelf in de hand: hij wordt geleefd. Het lid onderstreept het belang van een level playing field. Het Vlaamse varkensvlees is zeer kwaliteitsvol, maar er wordt nog veel ingekocht omdat dat goedkoper is. Europa speelt daar een venijnige rol in. Op die manier vegen de grote producerende landen de kleinere landen van de kaart.

Er zijn steeds minder bedrijven, en een groter aantal varkens per bedrijf. Dat is niet toevallig, de leefbaarheid van de varkenshouders moet immers gegarandeerd worden. Het ketenoverleg speelt daarin een grote rol, maar ook daarbij stelt zich een probleem: men kan in Vlaanderen ketenoverleg organiseren, maar de grote retailers kopen ook vlees aan in andere landen, en importeren het vervolgens naar België. Het wordt volgens het lid alsmaar moeilijker om zonder subsidies te overleven en de sector rendabel te houden.

Het lid is voorstander van een warme sanering, maar daar moeten andere zaken aan voorafgaan, met name alle andere steunmaatregelen en voorwaarden die daarnet werden besproken om de sector leefbaar te houden. Er zijn veel boeren die willen voortwerken, maar het water staat hen aan de lippen. Zij rekenen dus op steun, niet alleen omwille van de rendabiliteit maar ook omwille van het stikstofdossier of andere klimaatmaatregelen.

De zelfvoorzieningsgraad bedraagt volgens de presentatie 228 procent. Is dat de verhouding tussen de eigen kweek en de eigen markt? Of is dat de omzet van het Belgisch gekweekte varken die kan gerealiseerd worden? Dat is immers een groot verschil.

1.8. Joke Schauvliege

Joke Schauvliege dankt de sprekers voor de interessante toelichting. Iedereen beseft dat er een grote crisis woedt, en dat iedereen nodig is om daar een oplossing voor te bieden, zowel de volledige sector als het beleid in Vlaanderen, België en Europa. Ze noemt het positief dat vandaag de plannen van de sector werden toegelicht, en dat hierover van gedachten kan worden gewisseld.

Het lid begrijpt dat de Vlaamse landbouworganisaties terecht pleiten voor Europese steun. Bestaat op Europees niveau ook een front van landbouworganisaties? Wordt die vraag ook door landbouworganisaties in andere lidstaten gesteund?

Het is niet de eerste keer dat een rondetafel met de volledige keten in de sector wordt georganiseerd. De conclusies die vandaag worden getrokken, lagen toen ook op tafel. Zo was er een uitdrukkelijk engagement van de sector om een brancheorganisatie op te richten. Men is daarmee van start gegaan, maar dat is fout gelopen. Hoe evalueren de sprekers die vorige samenwerking? Welke lessen kan men daaruit trekken opdat die fout niet opnieuw zou gebeuren? Het lid gelooft immers heel sterk in het belang van een brancheorganisatie.

1.9. Bart Dochy

Bart Dochy is verrast dat – als men uitgaat van een systeem van vrijhandel – er in Vlaanderen een lagere prijsvorming is dan elders in Europa. Betekent dat dat die markt toch niet vrij is? Zijn er oligopolies? Zijn er verstoringen zodat er geen gelijke prijsvorming wordt verkregen?

Het lid waarschuwt dat een vergeten categorie van bedrijven dreigt te ontstaan, namelijk bedrijven die in het verleden fors investeerden in ammoniakemissiearme stallen, die performant zijn, die grote afschrijvings- en productiekosten hebben, die met andere woorden het meest toekomstgericht zijn. Hoe zien de sprekers de ondersteuning van deze groep?

2. Replieken van de sprekers

2.1. Guy Vandepoel

Afgaande op de zeer ruime vraagstelling, meent *Guy Vandepoel* dat er veel interesse is voor dit actuele en urgente onderwerp.

De spreker wil meteen een misverstand uit de wereld helpen: de varkenssector is bij uitstek de meest vrije en minst gesubsidieerde sector van alle landbouwsectoren binnen Europa. Het GLB is bijvoorbeeld grondgebonden steun in combinatie met ecoregelingen. De varkenssector heeft zich altijd als vrije sector ontwikkeld. Toekomstgericht staat de sector evenwel voor een dubbele transitie voor stikstof en fosfor, die het wenselijk en noodzakelijk maakt om middelen te voorzien om die transitie te kunnen maken. Zoals daarnet aangegeven, hebben heel wat bedrijven zwaar geïnvesteerd. De huidige crisis overleven, is de eerste uitdaging. Nadien komt de transitie, zoals verankerd in de langetermijnvisie, aan bod.

Er zijn in het verleden heel wat analyses uitgevoerd, met als voornaamste conclusie – kort samengevat – ‘weg van de eenheidsworst’. Men moet komen tot een markt-differentiatie, met minder varkensvlees in een zwart schoteltje met plastic rond, en meer meerwaarde voor de boer. Dat is de toekomstvisie waarmee men aan de slag moet, en die moet worden doorvertaald naar de bedrijven. De biolandbouw – waar Sofie Joosen naar verwees – is daar een volwaardig onderdeel van.

Waarom verlopen de discussies op Europees vlak zo moeilijk? De Commissie zit in een zetel, want de lidstaten lossen het op. Tinne Rombouts verwees naar steunmaatregelen in andere lidstaten, vaak onder de vorm van uitgebreide coronasteun, met een plafond tot 225.000 euro, en waarvoor een aanmelding volstaat. Veel lidstaten maakten hier gebruik van. Maar Europees is er meer aan de hand. Er zijn grote kostprijsverschillen in de productie: denk daarbij aan de milieukosten en de hogere arbeidskosten. Binnen Europa wordt dus niet met gelijke wapens gestreden. In het kader van de Europese steunmaatregelen zou de Afrikaanse varkenspest een gemeenschappelijke deler kunnen zijn om minstens de beperkte exportmogelijkheden op te vangen.

Arnout Coel vroeg hoe de voederprijzen verrekend zullen worden. De spreker verwacht geen daling van die prijzen, gelet op de grondstoffenhausse. Er is overleg met de ketenpartners nodig om die kosten te kunnen plaatsen.

Er werd een vraag gesteld over de Europese strategie. De Boerenbond heeft initiatieven genomen om binnen Copa de collega's te mobiliseren om europarlementairen aan te spreken. Ook binnen Copa staat de varkenscrisis hoog op de agenda. Maar een aantal lidstaten (Nederland, Denemarken en Spanje) blijven de euro-commissaris ervan overtuigen dat er geen probleem is en dat niet moet worden ingegrepen.

De biggenimport is het voorbije jaar fors, met een derde, gedaald. De import heeft mede te maken met het onevenwicht tussen de zeugenstapel en de vleesvarkensstapel, waardoor lege plaatsen ontstaan. Dan kan het interessant of zelfs noodzakelijk zijn goedkope biggen te importeren om die lege plaatsen op te vullen. Dat speelt mee in de discussie over de 'born and raised'-biggen – wat niet betekent dat het 'born and raised'-principe geen belangrijke hefboom is om zich te kunnen onderscheiden op de markt.

Emmily Talpe vroeg naar het aantal bedrijven in moeilijkheden. Daar heeft de spreker geen cijfers over. De crisis weegt zo zwaar door dat het geen competitie meer is waarbij de beste overleeft, maar alleen diegene met de grootste spaarboek. Vandaar de urgentie om in te grijpen.

De spreker gaat ook in op de vragen over de GLB-steun en de vragen rond dierenwelzijn. Er zijn voor de Vlaamse varkenssector grote opportuniteiten om van dierenwelzijn en hogere standaarden een drager te maken om onderscheidend te zijn op de markt. Er wordt een dierenwelzijnslabel aangekondigd. Om die stap te kunnen maken, rolt BePork een vorm van pre-ecoregelingen uit. De spreker meent dat Europa die shift moet ondersteunen.

De opmerking van Chris Steenwegen dat de economische cijfers geen externe kosten bevatten, is correct. Vandaag is er een evenwel een veranderende context waarbij mest ten gevolge van de torenhoge prijzen van kunstmest een grondstof is. In het kader van circulaire systemen kan de varkenssector een bijdrage leveren om mest aan te leveren voor andere sectoren. Dat is een onverwachte win-win.

Er wordt ingezet op een toekomstvisie. Er moet een differentiatie van de markt komen. De krijtlijnen die in het ketenoverleg worden uitgezet, moeten worden vertaald naar de bedrijven. Daarvoor werden binnen de Boerenbond discussiegroepen opgezet. Ingaand op de opmerking van Joke Schauvliege, hoopt de spreker dat via PORK.be een doorstart kan worden gemaakt met de brancheorganisatie voor de varkenssector. Hij gelooft dat het toekomstplan een gamechanger kan zijn om met de varkensbedrijven de gewenste richting uit te gaan.

2.2. Hendrik Vandamme

Het belang van de varkenssector wordt door niemand genegeerd, meent *Hendrik Vandamme*. Op Europees niveau zijn steunmaatregelen uitgevaardigd, de de-minimisregel geldt daar ook. Maar uit de houding van de Eurocommissaris blijkt dat de grote producerende landen geen vragende partij zijn omdat ze zowel op de Europese markt als in de derde landen een bevoorrechte positie hebben. Dat zorgt ervoor dat de Vlaamse varkenssector moeilijker aan zijn trekken komt.

Er waren vragen over het verschil in prijsniveau tussen Vlaanderen en andere landen. Tot de Afrikaanse varkenspest, die in september 2018 uitbrak in België, was er een relatief klein prijsverschil. Andere exporterende landen hebben de plek van Vlaanderen en België ingenomen, en nadien kon die markt niet meer worden herwonnen. Dat blijft een pijnpunt, mede doordat Vlaamse varkens veelal als karkas worden geëxporteerd. Dat heeft als gevolg dat de in Vlaanderen geslachte varkens maar een beperkte toegevoegde waarde opleveren. Andere factoren zijn de arbeidskosten en sociale lasten in de Belgische slachthuizen, waardoor er bij voorbaat een handicap is ten opzichte van andere landen. Ook wat andere productiefactoren betreft, is er binnen Europa geen gelijk speelveld. Zo zijn er hogere kosten voor milieuvoorwaarden, zeker in vergelijking met Oost-Europese landen.

Welke rol kunnen de ketenpartners spelen? Joke Schauvliege verwees naar de mislukte opstart van een brancheorganisatie in 2015. De spreker was hierbij betrokken. Er was toen de afspraak om binnen de keten te zorgen voor een fonds van binnenuit. Dat ging over tientallen miljoenen euro. Uiteindelijk is men daar niet in geslaagd doordat een aantal ketenspelers niet voluit wilden meewerken om dat fonds vol te storten. Dat ligt de spreker nog altijd op zijn maag. Hij hoopt van harte dat deze crisis ervoor zal zorgen dat de neuzen meer in dezelfde richting komen te staan. Hij roept alle ketenpartners op de daad bij het woord te voegen. Vanuit de retailsector kwam alvast een positieve reactie op de gemeenschappelijke standpunten van de landbouworganisaties en PORK.be. Deze week is er opnieuw een gestructureerd ketenoverleg.

Verschieden leden verwezen naar het aantal varkensbedrijven op de rand van het faillissement. Dat is vandaag de realiteit. Zowel financieel als mentaal weegt dat zeer zwaar op alle betrokkenen. Dat blijkt ook uit de vele oproepen en hulpvragen

bij Boeren op een Kruispunt. Dat wijst op een structureel probleem en een zeer hoge nood aan ondersteuning op alle mogelijke vlakken.

De spreker denkt dat elk bedrijf getroffen wordt door de crisis. Geen enkel bedrijf kan in de huidige omstandigheden positieve cijfers noteren. Op de termijnmarkten zullen de voederprijzen heel 2022 op een hoog niveau blijven. Het is dus zaak de verkoopprijs op een behoorlijk niveau te krijgen om de kloof tussen de productieprijs en de verkoopprijs dicht te rijden. Dat lukt vandaag niet, wat verklaart dat een aantal lidstaten behoorlijk hoge steunmaatregelen toekennen. Dit stoot de Vlaamse varkensboeren tegen de borst. Ook de Vlaamse parlementsleden – zeker diegenen uit grensregio's – worden wellicht geconfronteerd met individuele varkenshouders die hen persoonlijk contacteren. De sector wil dus een duidelijk signaal geven dat extra inspanningen kunnen gebeuren op het Vlaamse niveau.

Er zijn ongetwijfeld alternatieven bij biologische productie, maar men moet ook rekening houden met de stalconcepten die door de jaren heen werden gebouwd, mede ingegeven door het wetgevend kader en verplichtingen over de uitstoot van ammoniak, fijn stof en geur. Zo'n stal kan niet zomaar worden omgevormd tot buitenloop voor biologisch geproduceerde varkens. De spreker weet dat hier op de markt vraag naar is, en dat er zeer beperkt op wordt ingegaan door de sector, maar dat heeft dus zijn redenen. Het zal ook tijd en investeringen vragen om daarop in te spelen.

Chris Steenwegen had vragen over de afbouw van de varkensstapel. Het ABS en de Boerenbond kijken voor die afbouw uiteraard naar de varkenssector zelf. Dit is geen reductie om de reductie, maar ook met het oog op de stikstofdiscussie. De spreker pint zich niet vast op bedrijven in de zeer nabije omgeving van natuurgebieden. De matrix moet en zal rekening houden met een impactscore op bedrijfsniveau, maar de verschillende parameters zullen een bepaald gewicht moeten krijgen. Wie wil stoppen als er een afdoende compensatie komt voor het inleveren van de NER, moet dat kunnen. Men moet werken met een zeer goed gebalanceerde formule en matrix, waarbij men zich niet vastpint op een bepaald bedrag per NER. In Nederland gaat men op een vergelijkbare manier te werk, waardoor er verschillende bedragen kunnen worden verkregen. Elementen die hierin kunnen meespelen zijn bijvoorbeeld de leeftijd of de gedane investeringen. Doel is tot een correcte vergoeding te komen voor boeren die een stap achteruit wil zetten, in het kader van de varkensprijs crisis of in het kader van het stikstofdossier, maar ook in het kader van andere omgevingsmaatregelen. Het is dus geen afbouw om de afbouw, maar vooral om toekomstgericht ruimte te creëren voor de sector, waarbij ook rekening wordt gehouden met de maatschappelijke en politieke vragen aan de sector.

2.3. Lode Ceyssens

Lode Ceyssens gaat vooral in op de vragen over de uitkoopregeling. De eerste positieve signalen hierover in deze commissie stemmen hem hoopvol.

Sofie Joosen vroeg of er al een budget werd berekend. Dat is nog niet gebeurd. Vandaag werd een duidelijk, gezamenlijk signaal gegeven dat bij velen in de sector het water aan de lippen staat. Nu is de vraag of Vlaanderen de sector ernstig neemt. Want als wordt gevraagd om een uitkoopregeling, dan verwacht de sector een degelijke uitkoopregeling. Men mag niet onderschatten wat voor een stap dit is voor iemand die daar zijn levenswerk – vaak over generaties heen – van maakte, en dit zowel emotioneel als financieel. Vlaanderen is vandaag aan zet. Als Vlaanderen middelen over heeft voor een degelijke uitkoopregeling, zullen varkenshouders hierop kunnen intekenen. Voor een aalmoes zullen ze dit niet doen.

De sector vraagt daarnaast ook liquiditeitssteun voor de blijvers en een transformatiefonds in het kader van het PAS-dossier, om de nodige investeringen te kunnen doen om de veeteelt in Vlaanderen te verduurzamen. Dat gaat ruimer dan de varkenshouderij. Het VLIF volstaat hiervoor niet. Volgens de spreker zou het VLIF daar ook best niet voor worden gebruikt. Er zijn andere duurzaamheidseisen die aan de veehouderij worden gesteld en bovendien is er ook een plateaardige sector die verduurzaamt en middelen nodig heeft. Voor de transformatie naar een stikstofarme landbouw is een extra transitiefonds nodig.

Verschillende vragen van Chris Steenwegen werden al beantwoord. De voorgestelde opkoopregeling gaat alleen maar over de varkenshouderij. Dit gaat niet over de rode bedrijven, waarvoor een traject is uitgetekend dat hopelijk vlot zal worden uitgevoerd. Het voorstel gaat over de bedrijven met een zware stikstofimpact. De beschouwingen over het PAS-debat vormen volgens de spreker vandaag niet het voorwerp van het debat. De spreker deelt niet de mening dat het VLIF zijn doel voorbijgeschoten is. Van 2000 tot nu heeft de landbouwsector een daling van 31 procent stikstofuitstoot gerealiseerd.

Chris Steenwegen stelde dat de sector zichzelf moet betalen. De spreker verwijst naar een recente Brits-Belgische studie waaruit blijkt dat minder dan een op tien consumenten bij zijn aankopen rekening houdt met duurzaamheidsargumenten. De consument koopt dus niet wat de burger graag wil. Zolang die situatie aanhoudt, zal men als burger zijn verantwoordelijkheid moeten nemen en daaraan mee moeten betalen, tot de dag dat de consument beslist daarvoor mee te willen betalen.

Op de vraag van Arnout Coel, bevestigt de spreker dat het via de opkoopregeling de bedoeling is dat de NER's effectief verdwijnen. Er wordt niet gezegd dat geen enkel bedrijf ontwikkelingsmogelijkheden heeft; er zijn immers nog NER's van andere bedrijven. Er zijn een 250-tal oranje varkensbedrijven.

2.4. Filip Fontaine

De vragen over BePork gingen vooral over het verschil maken op de thuismarkt. Dat is niet zo evident, stelt *Filip Fontaine*. BePork start op als een soort basislastenboek, waarbij aan de kopers garanties worden geboden over de traceerbaarheid. Het betekent ook dat de uitwisselbaarheid van Belgisch varkensvlees verlaagt. Er ontstaat een buffer voor wie zich engageert tot BePork en goedkoper buitenlands vlees aangeboden krijgt. Dat is een niet onbelangrijk marktelement, doordat de thuismarkt Vlaams of Belgisch vlees aangeboden krijgt. Daar bovenop komen pop-ups met extra eisen van retailers, slagers of vleesverwerkers. Daar is het de bedoeling een echte meerwaarde mee te creëren. Ook daar speelt de markt van vraag en aanbod. BePork kan de markt niet sturen, maar kan wel duidelijk maken dat een retailer extra's gevraagd heeft aan de varkensboer, waarvoor een meerkost en een marge daarop kan worden verrekend. BePork legt die basis en creëert duidelijkheid over die meerkosten. Anders zit men in een 'dedicated supplier system', waarbij het lastenboek van de retailer wordt nageleefd, maar waarvan de meerwaarde onduidelijk is.

Er bestaat geen zekerheid over het ketenoverleg en de brancheorganisatie. Beide zijn complementair. Er is voldoende afstemming tussen beide organisaties en de visies en teksten worden zo veel mogelijk afgestemd. Maar in de ketenorganisatie ligt de nadruk meer op de retail.

Het 'born and raised'-principe houdt velen bezig. De spreker antwoordt Emmily Talpe dat hierover binnen ten laatste 2,5 maanden een beslissing wordt verwacht. Iedereen vindt de Belgische biggen belangrijk, maar de vraag is hoe die maximaal kunnen worden gevaloriseerd.

Wat betreft de 750.000 euro voor VLAM – een vraag van Sofie Joosen – zal pionierswerk worden verricht richting Scandinavische markt. Een deel is ook voorzien voor de Aziatische markt, waar VLAM ook via haar normale werking op inzet.

Er waren enkele vragen over cijfers. Volgens VLAM bedraagt de consumptie van biologisch varkensvlees in België ongeveer 1,4 procent. De 230 procent zelfvoorzieningsgraad gaat over de bruto productie waar de uitvoer van levende dieren van wordt afgetrokken en de invoer van levende dieren wordt bijgeteld. De in- en uitvoer van vlees en bereidingen wordt gecompenseerd. In 2020 verkreeg men een nettoproductie van ongeveer 1 miljoen kilogram, de bruto productie bedraagt 1,1 miljoen kilo en het zichtbare verbruik is 42,6 kilo per inwoner per jaar, of 490.000 kilogram. De verhouding bedraagt dus 228 procent. De spreker zal deze berekening aan de commissieleden laten bezorgen.

De spreker excuseert zich voor de uitspraak over de Oeigoeren, waar Chris Steenwegen op inging. Net als ieder ernstig wezen is hij begaan met mensenrechten. Hij doet geen uitspraak over de waarde van varkensvlees ten opzichte van mensenrechten. De politiek mag uiteraard geopolitieke standpunten innemen. Als de spreker daarover een andere indruk heeft gewekt, wil hij dat uitdrukkelijk rechtzetten.

Ingaand op de opmerkingen van Emmily Talpe, stelt de spreker dat naar de consument toe alleen een positief verhaal wordt gebracht over het Vlaams varkensvlees. In die communicatie wordt niet geklaagd, en worden alleen de troeven van het beste varkensvlees van de wereld toegelicht.

Wat betreft de promoties in de Franse retailsector heeft de spreker weet van het Egaline2-systeem. Minister Hilde Crevits heeft recent gevraagd om dat vanuit PORK.be voor België te onderzoeken en te bekijken hoe de productieprijs kan doorsijpelen naar de consument.

De data die PORK.be verzamelt, worden via de partners ontsloten en zij kunnen hierover de communicatie voeren met hun leden en partners. De eerste communicatie zal wellicht gaan over de productiemonitor, die vooral informatie zal bieden en niet sturend zal zijn. Het is een vrije markt, maar wie goed geïnformeerd is kan goed inspelen op wat marktgericht nodig is en er zo voor zorgen dat vraag en aanbod elkaar beter vinden.

2.5. Afsluitende repliek van de voorzitter

Bart Dochy meent dat dit een thematiek is waar deze commissie op kan voortwerken. Hij dankt Filip Fontaine en de vertegenwoordigers van de landbouworganisaties voor hun openheid, hun inzichten en voor de goede onderlinge samenwerking ten behoeve van de individuele landbouwers die met heel wat problemen kampen. Hij hoopt dat de snelheid die door de sector gevraagd wordt ook gehaald kan worden om bepaalde zaken bij te sturen.

Bart DOCHY,
voorzitter

Tinne ROMBOUTS
Sofie JOOSEN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
BFA	Belgian Feed Association
Copa	Committee of Professional Agricultural Organisations
FEBEV	Federatie van het Belgisch Vlees
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
NER	nutriëntenemissierechten
OIE	World Organisation for Animal Health (oorspronkelijke naam = Office International des Epizooties)
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PMV	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
vte	voltijdsequivalent / voltijdsequivalent